

प्रकरण - ३

साधना हीच जीवनशैली

एकाग्रनिष्ठेने भौतिक, मानसिक आणि बौद्धिक शक्तींचा संपूर्ण विकास करून त्या योगे प्राप्त होणाऱ्या जीवनाच्या सर्वोच्च स्तराचे ज्ञान देणारे आणि त्या स्तरापर्यंत पोहोचण्याची शिकवण देणारे गुरुजन पूर्वी होते, आज आहेत आणि भविष्यातही असतीलच. माणसाचे मन बहिर्मुख आहे, ते निरुद्देश निरीक्षण आणि बाह्य जगताच्या आलोचनेमध्ये रममाण असते. मग अशा मनाला स्थिरता कशी शिकवायची ?

प्रत्येकाने स्वतःला एक प्रश्न विचारला पाहिजे : महात्मे आणि महापुरुष माझ्या सारख्याच व्यक्ती होत्या, तेही देहधारीच होते. ते पूर्णत्व प्राप्त करू शकले, तर मी सुद्धा त्यांचा मार्ग अनुसरला तर त्यात यशस्वी होऊ शकेन. दुसऱ्याचे दोष आणि त्रुटी शोधण्यात वेळ घालवण्याने मला काय लाभ होणार ?

म्हणूनच पहिली साधना म्हणजे स्वतःच्या त्रुटी आणि दोष यांचा शोध घेऊन त्या सुधारण्याचा आणि पूर्णत्व प्राप्त करण्याचा निश्चयपूर्वक प्रयत्न करणे, ही होय.

दिन-प्रतिदिन केलेल्या अथक प्रयत्नांचे समर्थन आणि उद्देश 'शेवटला दिस गोड व्हावा' हा असतो. परंतु प्रत्येक दिवसालाही संध्याकाळ असते. पूर्ण दिवस सत्कृत्ये करण्यात व्यतीत केलेला असेल, तर आपल्याला रात्री प्रसन्नता व उत्साह प्रदान करणाऱ्या समाधिसदृश्य गाढ व स्वस्थ निद्रेचे वरदान मिळेल.

पृथ्वीवरील मानवी जीवनावधी मर्यादित आहे. परंतु या अल्प कालावधीचा बुद्धिपूर्वक सदुपयोग केल्यास दिव्य आनंद प्राप्त होऊ शकतो. दोन व्यक्ती, सकृतदर्शनी समान दिसणाऱ्या, एकाच साच्यातून घडलेल्या, एकाच वातावरणात वाढलेल्या असल्या

तरी एक व्यक्ती देवतास्वरूप बनते व दुसरी व्यक्ती पाशवी वृत्तीमध्येच अडकून पडते.
या भिन्न विकासाचे कारण काय असावे ? जडलेल्या सवयी व त्यामुळे घडणारी
वर्तणूक आणि त्या वर्तणूकीतून घनिभूत झालेले चारित्र्य हेच ते कारण. मनुष्य शेवटी,
चारित्र्याचा गुलाम असतो.

